

Invärtesmedicinska specialiteter

Internmedicin

Inledning	2
Ordförklaringar	3
Övergripande kompetensdefinition	6
Definition av kompetensområdet	6
Kompetenskrav	6
Kompetenskrav för medicinsk kompetens	6
Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	7
Utbildningsstruktur	9
Särskilda rekommendationer	10
Delmål	11
Medicinsk kompetens	11
Kommunikativ kompetens	15
Ledarskapskompetens	16
Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	17

Inledning

Den 24 juni 2008 beslutade Socialstyrelsen att meddela nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring. Författningen består dels av en allmän del med gemensamma bestämmelser för alla specialiteter, dels av en specifik del med alla målbeskrivningar. Målbeskrivningen för respektive specialitet ska läsas mot bakgrund av bestämmelserna i den allmänna delen.

I varje målbeskrivning finns ett avsnitt med rubriken ”Utbildningsstruktur” som utgör allmänna råd. Även de lärandemetoder under rubriken ”Delmål” där ingen uppföljning anges utgör allmänna råd.

Ordförklaringar

aktuell handledare	specialistläkare vars specialistkompetens motsvarar det kompetensområde som delmålet avser och som har att ansvara för ST-läkarens professionella utveckling under angiven lärandeperiod eller metod för lärande uppdraget som handledare för en ST-läkare omfattar som regel hela specialistutbildningen men kan också omfatta del eller delar av den
auskultation	under handledning och enligt ett på förhand strukturerat program studera specialistläkarens eller annan hälso- och sjukvårdspersonals yrkesutövning genom att följa en eller flera yrkesutövare samt i viss mån utföra uppgifter inom det aktuella området
bedöma	skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande som grund för vidare handläggning
behärska	fullständigt kunna bedöma och handlägga utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och att fullständigt kunna använda för området relevanta tekniker
förmåga	personlig kapacitet att utföra eller uträtta något
ha kunskap	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig vetande och insikter inom ett område

ha kännedom	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig visst vetande inom ett område
handleda under handledning	som ST-läkare handleda en medarbetare och samtidigt själv bli handledd av en specialistkompetent läkare
handleda	kontinuerligt och i dialogform stödjande och vägleda samt bedöma en medarbetares professionella utveckling
handledning	se handleda
handlägga	aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt handlägga	som första omhändertagande läkare aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt bedöma	som första omhändertagande läkare skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande, som grund för vidare handläggning
inomprofessionell reflektion i grupp	reflektion som görs i grupp tillsammans med andra läkare i främst vidareutbildnings- och fortbildnings syfte
klinisk tjänstgöring	hälso- och sjukvårdsarbete som ST-läkaren utför under eget yrkesansvar och med stöd av handledare

kurs	lärarledd utbildning med en fastställd plan som ges under en avgränsad tidsperiod
medsittning	utbildningsaktivitet som innebär att ST-läkaren iakttar när en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal har patientbesök eller utvärderingsaktivitet som innebär att en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal iakttar och bedömer ST-läkaren när den har patientbesök
seminarium	undervisning i gruppform med aktivt deltagande
träning i simulerad miljö	träning som utförs i en skapad miljö avsedd att efterlikna verkligheten
större yrkesrelaterad sammankomst	konferens, kongress, symposium eller motsvarande
vårdcentral	vårdenhet med mottagningsverksamhet inom primärvård
vårdteamarbete	arbete där ST-läkaren under handledning medverkar i och ibland leder en grupp av samverkande hälso- och sjukvårdspersonal med olika kompetenser som har till uppgift att svara för vård av enskilda eller för en grupp av patienter

Övergripande kompetensdefinition

Definition av kompetensområdet

Internmedicin är basspecialitet för grenspecialiteterna kardiologi, medicinsk gastroenterologi och hepatologi, endokrinologi och diabetologi, medicinska njursjukdomar, lungsjukdomar, hematologi samt allergologi.

Det internmedicinska området utgör en generalistkompetens som kan utövas självständigt samtidigt som det är den gemensamma plattformen för grenspecialiteterna och även kunskaps- och färdighetsbasen för akut verksamhet inom hela det internmedicinska fältet. Specialitetens fokus är systemsjukdomar och sjukdomar i inre organ; sjukdomstillstånd som oftast behandlas med ickeinvasiva eller minimalinvasiva metoder, främst läkemedel. Karaktäristiskt för specialiteten är att diagnostiken i hög grad baseras på analys av sjukdomshistoria och fysikalisk undersökning med stöd av bild- och funktionsmedicinska, klinisk-fysiologiska, endoskopiska och klinisk-kemiska undersökningsresultat. Patientgrupperna omfattar alla åldrar från de övre tonåren, men med tyngdpunkt på äldre individer.

Kompetenskrav

Kompetenskrav för medicinsk kompetens

För specialistkompetens i internmedicin krävs att man behärskar den för internmedicinska specialiteter gemensamma kunskaps- och färdighetsbasen. I denna generella bas ingår att man ska kunna handlägga akuta internmedicinska sjukdomarna och de till internmedicin relaterade akuta sjukdomstillstånd. Vidare ska man initialt kunna handlägga de vanliga och viktiga internmedicinska sjukdomarna och sjukdomstillstånden samt vanliga och viktiga tillstånd inom alla grenspecialiteter och angränsande basspecialiteter. Man ska också behärska invasiva och ickeinvasiva åtgärder och metoder som är relevanta för det internmedicinska kompetensområdet (delmål 1–3).

För specialistkompetens i internmedicin krävs dessutom en ytterligare fördjupad kunskap och färdighet. Detta innebär breda kunskaper

per inom hela det internmedicinska kompetensområdet samt praktisk färdighet i förekommande undersöknings- och behandlingsmetoder. Fördjupad kunskap krävs också avseende läkemedelsbehandling, speciellt med hänsyn till för den behandlade specifika faktorer. Detta betyder också att det krävs en ytterligare fördjupad kompetens att handlägga de vanligaste och viktigaste sjukdomarna inom grenspecialiteterna och angränsande basspecialiteter, inte enbart initialt utan även på längre sikt, samt att man också kan bedöma när patienten ska remitteras vidare till en annan specialitet. Vidare krävs kompetens att kunna handlägga de internmedicinska problem som uppstår i gränsområdet mellan internmedicin och psykiatri.

Den fördjupade internmedicinska kompetensen ska vara sådan att det går att tillämpa ett förhållningssätt med helhetssyn avseende patientens hela hälso- och sjukdomssituation. Vidare kräver specialistkompetensen kunskap om katastrofmedicinska arbetsprinciper vid allvarliga händelser, i synnerhet händelser som direkt berör kompetensområdet. Det krävs också kunskap om lagar och förordningar samt deras tillämpning inom kompetensområdet och förmåga att kunna handlägga patienten i samverkan med andra aktörer, såväl andra vårdgivare som myndigheter.

Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Kommunikativ kompetens

Den jämlika och ansvarstagande patienten

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till dialog och att ha en öppen kontakt med patienten och dennes närstående. Kontakten ska präglas av empati och förtroende samt respekt för patientens rätt till information, inflytande och delaktighet i besluten. Kontakten ska också präglas av samverkan och lyhördhet för patientens behov, önskemål och rätt till självbestämmande samt ge stimulans åt patientens engagemang och ansvar för sin egen vård.

Mångfalds- och genusaspekter

Kommunikationen med patienten och dennes närstående ska präglas av kunskap och respekt för transkulturella aspekter och mång-

faldsaspekter såsom ålder, språk, etnicitet, sexuell läggning och religion samt genus.

Interprofessionella relationer

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare, med respekt för deras yrkeskunskaper och kompetens. Det samma gäller för kontakter med företrädare för allmänheten och olika samhällsinstanser.

Pedagogisk förmåga

Den specialistkompetenta läkaren ska ha pedagogisk förmåga för att kunna informera och undervisa, främst patienter och deras närstående men också andra läkare och medarbetare samt studenter.

Professionellt förhållningssätt och etik

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt arbeta med sitt professionella och läkaretiska förhållningssätt, med målet att kunna fatta självständiga beslut av medicinsk etisk natur.

Egen kompetensutveckling

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt pröva och identifiera, tillsammans med verksamhetens krav, de egna behoven för kompetensutveckling för att kunna motsvara kraven på bästa möjliga vård för patienterna.

Ledarskapskompetens

Medarbetarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha utvecklat förmåga till självkännedom och kunskap om den egna funktionen och rollen i organisationen.

Handledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter.

Ledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ledarskap som utmärks av samverkan, öppenhet och dialog med medarbetarna. Ledarskapet ska vidare präglas av delaktighet och verksam-

hetsutveckling, som är förbättringsinriktad. Förmåga att leda arbete i vårdteam är grundläggande.

Systemkunskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, administration, ekonomi och regelverk samt om dess styrning för bästa resursutnyttjande.

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Medicinsk vetenskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt, kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information.

Förbättrings- och kvalitetsarbete

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete. Målet är att kunna initiera, delta i och ansvara för kontinuerligt systematiskt förbättringsarbete med betoning på helhetsperspektiv, patientsäkerhet, patientnytta, mätbarhet och lärandestyrning för att kritiskt kunna granska och utvärdera den egna verksamheten.

Folkhälsa och prevention

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälsans bestämningfaktorer och andra folkhälsoaspekter samt om metoder för hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande insatser för att i det medicinskt vetenskapliga arbetet och kvalitetsarbetet kunna beakta denna kunskap.

Utbildningsstruktur

Under en inledande period bör tonvikt läggas på tjänstgöring med syfte att ge en god kompetensbas till internmedicinens akuta verksamhet. Under denna tid bör också en kurs i akut internmedicin inplaneras. Den kliniska tjänstgöringen bör innefatta placering på enheter där relevant akutvård bedrivs. Under den fortsatta kliniska tjänstgöringen bör man eftersträva sammanhängande perioder

inom de olika verksamhetsområdena. Tidigt under utbildningen bör tjänstgöring ske i verksamhet som berör de stora folksjukdomarna, som hjärtsjukdomar, stroke, diabetes och obstruktiv lungsjukdom. Relevanta kurser bör också planeras i samklang med den kliniska tjänstgöringen.

Under den andra hälften av specialiseringstjänstgöringen bör flera intressen tillgodoses i planeringen: dels en breddning av kompetensen inom grenspecialiteternas och angränsande basspecialiteters områden, dels en fördjupning mot valfri verksamhet. Man bör planera innehållet i tjänstgöring i övriga verksamheter inom det internmedicinska fältet så att god kännedom uppnås om de centrala delarna inom grenspecialiteterna inklusive deras öppna vård. Sidoutbildning i annan verksamhet kan komplettera detta. I sådant fall bör tjänstgöringen arrangeras så att den innehåller för internmedicinen relevant kunskap och är kompetensutvecklande. För internmedicinen är exempel på sådana sidoutbildningar intensivvård, reumatologi, infektionssjukvård, geriatrik, neurologi, akut psykiatri, bild- och funktionsmedicin, klinisk kemi, klinisk fysiologi och allmänmedicin. Även under denna period bör kurser inplaneras i samklang med tjänstgöringen.

Internmedicin kan kompletteras med fortsatt specialiseringstjänstgöring inom grenspecialitet, eller tilläggsspecialitet, eller kombineras med annan angränsande basspecialitet, främst reumatologi, geriatrik, neurologi och infektionsmedicin. Under den senare delen av specialiseringstjänstgöringen i internmedicin kan samordning av tjänstgöringen ske inom för både internmedicin och den avsedda fortsatta specialiseringstjänstgöringen relevanta områden.

Internmedicin kan också utgöra en generalistkompetens som kan utövas självständigt. Den senare delen av specialiseringstjänstgöringen kan då disponeras till fördjupning inom kompetensområden som är relevanta för bred internmedicinsk verksamhet.

Särskilda rekommendationer

Läkarorganisationernas specialitetsföreningar och sektioner har utformat särskilda rekommendationer för sina specialiteter. Rekommendationerna rör bland annat hur specialiseringstjänstgöringen kan läggas upp.

Delmål

Medicinsk kompetens

Delmål 1	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga de internmedicinska akuta sjukdomarna och de till internmedicin relaterade akuta sjukdomstillstånden	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Medsittning	
	Teoretiska studier	

Delmål 2	Metoder för lärande	Uppföljning
Att initialt kunna handlägga de vanliga och viktiga internmedicinska sjukdomarna och sjukdomstillstånden samt vanliga och viktiga tillstånd inom grenspecialiteter och angränsande basspecialiteter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Medsittning	
	Teoretiska studier	

Delmål 3	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska invasiva och ickeinvasiva åtgärder och metoder relevanta för det internmedicinska kompetensområdet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Träning i simulerad miljö	
	Teoretiska studier	

Delmål 4	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga de vanligaste och viktigaste sjukdomarna bland de internmedicinska grenspecialiteterna, särskilt under de första dygnet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 5	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga de vanligaste och viktigaste tillstånden inom angränsande basspecialiteter, särskilt under de första dygnet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 6	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna bedöma när en patient ska remitteras vidare till grenspecialist eller annan specialist	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Delmål 7	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om läkemedel samt deras indikationer och effekter, speciellt med hänsyn till för individen specifika faktorer.	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs alternativt seminarium alternativt större yrkesrelaterad sammankomst	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 8	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga somatiska internmedicinska problem hos patienter med psykiatrisk sjukdom och beroendesjukdom samt att kunna handlägga psykosomatiska tillstånd med internmedicinska symtom	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	
	Medsittning	

Delmål 9	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap för att kunna anlägga en helhetssyn på patienten, i synnerhet vid förekomst av multipla diagnoser och problem	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	
	Medsittning	

Delmål 10	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om katastrofmedicinska arbetsprinciper vid medicinska katastrofer	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Träning i simulerad miljö	

Delmål 11	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om regelverket för myndighetsutövning relevant för kompetensområdet och dess tillämpning	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 12	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga patienten i samverkan med andra vårdgivare samt med andra berörda aktörer	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Kommunikativ kompetens

Delmål 13	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till dialog och en öppen kontakt med patienten och dennes närstående	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs alternativt seminarium	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Medsittning	

Delmål 14	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Vårdteamarbete under handledning	

Delmål 15	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att informera och undervisa patienter, närstående, andra läkare och medarbetare samt studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Undervisa under handledning	

Ledarskapskompetens

Delmål 16	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Handleda under handledning	

Delmål 17	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att leda i samverkan och dialog med medarbetare samt i vårdteam	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Vårdteamarbete under handledning	

Delmål 18	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, styrning och regelverk	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Delmål 19	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	Intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Delmål 20	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare.
	Teoretiska studier	